

Uitbuiting en LVB

Jongeren functionerend op het niveau van een licht verstandelijke beperking (LVB) lopen een verhoogd risico om slachtoffer te worden van uitbuiting. Uitbuiting is de kern van mensenhandel*. Mensenhandelaren spelen in op mogelijke kwetsbaarheden die het gevolg zijn van de cognitieve en adaptieve beperkingen van deze potentiële slachtoffers. Hoewel er geen betrouwbare cijfers bekend zijn, blijkt uit internationaal onderzoek en praktijkervaring dat een significant deel van de slachtoffers van uitbuiting cognitieve en adaptieve beperkingen heeft (1).

Om negatieve gevolgen van uitbuiting op de fysieke en psychische gezondheid te voorkomen, is het van groot belang om het risico op slachtofferschap en daarbij horende kwetsbaarheden en signalen te herkennen, tijdig in te grijpen en passende hulp te bieden. Verschillende kwetsbaarheden gerelateerd aan een licht verstandelijke beperking, verhogen het risico op slachtofferschap van uitbuiting, zoals moeite met het overzien van situaties en gevaren en het aangeven van grenzen (2).

*Wat is mensenhandel?

Mensenhandel wordt in Nederland verstaan als het werven, vervoeren, overbrengen, opnemen of huisvesten van een persoon, met gebruik van dwang en met het doel om die persoon uit te buiten. Bij minderjarigen hoeft er geen sprake te zijn van dwang om te spreken van mensenhandel. Uitbuiting is de kern van mensenhandel, dit kan zich op verschillende vlakken afspelen. In Nederland worden de volgende vormen van mensenhandel onderscheiden: **seksuele uitbuiting; arbeidsuitbuiting; criminele uitbuiting; gedwongen orgaanverwijdering.**

Risicofactoren jongeren LVB

Veel risicofactoren voor uitbuiting (bijv. ingrijpende jeugdervaringen), komen relatief vaker voor bij jongeren functionerend op het niveau van een LVB. Daarnaast bestaan voor deze jongeren o.a. de volgende bijkomende kwetsbaarheden:

Samenhang met cognitieve en adaptieve beperkingen

- Een verminderd bewustzijn van de uitbuitingssituatie en de gevaren
- Een grotere beïnvloedbaarheid en afhankelijkheid van anderen
- Een beperkt begrip van romantische relaties
- Moeite met het overzien van oorzaak-gevolg relaties en inhibitieproblemen
- Moeite met het praten over en openbaar maken van de uitbuitingssituatie

Samenhang met maatschappelijke bejegening

- Als minder geloofwaardig gezien worden door autoriteiten (marginalisatie)
- Gebrek aan seksuele en relationele voorlichting
- Gebrek aan leerervaringen in de maatschappij a.g.v. (over)bescherming

Factsheets Koraal

1. Factsheetoverzicht Koraal
2. Kwetsbaarheden, signalen en beschermende factoren jongens
3. 11VB Signaleringstool
4. 11VB Signaleringstool: analyse
5. Stappenplan
6. **Uitbuiting en LVB**
7. Behandelprogramma YIP!

Factsheets: <https://www.koraal.nl/jeugdhulp/aanbod-en-behandelingen/ondersteuning-thuis/behandeling-na-seksuele-uitbuiting>

Klik [hier](#) voor het verhaal van Sara, een slachtoffer van uitbuiting, of scan deze code

Signalen

Signalen waaraan een (potentieel/vermoedelijk) slachtoffer van uitbuiting functionerend op het niveau van een LVB te herkennen is, vallen binnen de volgende aandachtsgebieden: uiterlijk en fysieke gesteldheid, houding t.o.v. zichzelf, gedrag (algemeen), gedragsignalen op seksueel/crimineel gebied, gedrag en houding t.o.v. anderen, en lichamelijke signalen (zie factsheet 11VB Signaleringsstool).

Bij jongeren functionerend op het niveau van een LVB is het van belang om bewust te zijn van de manier waarop traumasymptomen zich uiten. Gedragingen die het gevolg zijn van onderliggende trauma's worden vaak toegeschreven aan de cognitieve en adaptieve beperkingen van het individu (diagnostic overshadowing) (3). Het is voor deze jongeren dus van belang om signalen van uitbuiting te herkennen en op tijd in te grijpen.

Jongeren functionerend op het niveau van een LVB...

- lopen een verhoogd risico op het meemaken van ingrijpende ervaringen, waaronder seksueel misbruik (5)
- lopen een verhoogd risico op het ontwikkelen van PTSS na een potentieel, traumatische ervaring (6)
- uiten traumasymptomen mogelijk anders, waardoor deze niet altijd direct worden herkend (3)

De juiste hulp inzetten

Goede zorg en ondersteuning voor slachtoffers van uitbuiting functionerend op het niveau van een LVB bestaat uit een trauma-informed aanpak waarbij er oog is voor achterliggende oorzaken van gedrag én waarin een LVB-bejegening centraal staat. Expertise en inzicht in de interactie tussen LVB, gedrag en trauma is van belang (4). De volgende punten staan o.a. centraal in het bieden van passende hulp:

- Het behandelen van (achterliggende) trauma's a.d.h.v. LVB-aangepaste, evidence-based behandelingen zoals EMDR
- Behandeling door middel van ervaringsleren en lichaamsgerichte interventies
- Het creëren van een veilige omgeving en vertrouwensband
- Het opbouwen of herstellen van een sociaal steunend netwerk
- Het bespreekbaar maken van (seksuele) relaties in concrete, begrijpbare taal

Voor meer informatie over zorg en ondersteuning aan jongeren functionerend op het niveau van een LVB, zie factsheet Behandelprogramma YIP!

Microtraining Zie jij het ook?

Koraal heeft een microtraining ontwikkeld met als doel het trainen van zorgprofessionals, leerkrachten in het (speciaal) onderwijs en iedereen die in zijn/haar werk (potentiële) slachtoffers van mensenhandel ontmoet in het herkennen, erkennen en kwalificeren van mensenhandel bij personen functionerend op het niveau van een LVB.

De leerdoelen die centraal staan, zijn:

- Ik weet wat mensenhandel is.
- Ik weet wat de signalen van mensenhandel zijn en weet hiernaar te handelen.
- Ik kan mensenhandel kwalificeren en de juiste hulp inschakelen.

Bronnen:

- 1 Franklin, A., & Smeaton, E. (2017). Recognising and responding to young people with learning disabilities who experience, or are at risk of, child sexual exploitation in the UK. *Children and Youth Services Review*, 73, 474-481.
- 2 Sterkenburg, P. et al. (2022). Gehechtheidsproblematiek, trauma, kindermishandeling en uitbuiting. In Kaal, H., Van Scheppingen, L., Douma, J., Van Ooistaijen, E., & Bouwman-Van Ginkel, E. (Red.), *Basisboek LVB voor sociaal werkers* (pp. 181-206). Koninklijke van Gorcum: Assen.
- 3 Reid, J. A., Strauss, J., & Haskell, R. A. (2018). Clinical practice with commercially sexually exploited girls with intellectual disabilities. In A. J. Nichols, T. Edmond, & E. C. Heil (Eds.), *Social work practice with survivors of sex trafficking and commercial sexual exploitation* (pp. 316-332). Columbia University Press.
- 4 Vereniging Gehandicaptenzorg Nederland. (2017). Seksuele uitbuiting: 'We moeten beter zijn dan mensenhandelaren'. Verkregen via <https://www.vgn.nl/achtergrond/seksuele-uitbuiting-we-moeten-beter-zijn-dan-mensenhandelaren>
- 5 Wissink, I. B., Van Vugt, E., Moonen, X., Stams, G. J. J., & Hendriks, J. (2015). Sexual abuse involving children with an intellectual disability (ID): A narrative review. *Research in developmental disabilities*, 36, 20-35.
- 6 Mevissen, L., & Didden, R. (2017). Systeemgerichte diagnostiek en behandeling van psychotrauma bij jeugdigen met een licht verstandelijke beperking. *Onderzoek en Praktijk*, 15(1), 6-14.